

ממרחב של משברים למרחב של הזדמנויות

25.11.2024 | יוסף רוזן | written by

מסמך זה סוקר את המגמות המרכזיות במרכז אסיה, תוך התייחסות לאינטרסים של המעצמות מול המרחב, וכן את יחס מדינות המרחב כלפי ישראל, בייחוד לאחר ה-7 באוקטובר. לצד סקירה כללית של המרחב, המסמך כולל חלקים נפרדים ממוקדים לכל אחת מחמש הרפובליקות של מרכז אסיה, בתוספת טבלאות עם אינדיקטורים מרכזיים על כל אחת מן המדינות.

לבסוף, המסמך מציע המלצות לפעולה מול המרחב, דווקא עכשיו נוכח חלון ההזדמנויות הגאופוליטי, בדגש על קזחסטן ואוזבקיסטן, שהינן המרכזיות והמשפיעות ביותר במרכז אסיה.

תקציר מנהלים

- מרכז אסיה במגמה להתייצב כמרחב הזדמנויות, על רקע תחרות גוברת בין המעצמות על השפעה ומשאבים, בעוד שמדינות המרחב שואפות לאזן ולתמרן בין המעצמות השונות. תחרות זו מייצרת גם הזדמנויות רבות למדינת ישראל, שעדיין זוכה לתדמית חיובית בסה"כ.
- על כן, מדינת ישראל צריכה להגביר את הקשב והמאמצים להעמקת הקשרים עם מדינות המרחב, השומרות על ניטרליות יחסית כלפי ישראל גם מאז ה-7 באוקטובר.
- דורות ההנהגה החדשים במרכז אסיה ורצונם לגוון את המשענות הכלכליות שלהם תוך פתיחות רבה יותר למערב, לצד עושר משאבים ואוכלוסייה צעירה, מייצרים הזדמנויות הן בסקטורים מסורתיים והן בסקטורים טכנולוגיים מתפתחים.
- מדינת ישראל יכולה לסייע ולתרום לפיתוח המרחב דרך שיתופי פעולה קונקרטיים בתחומי החקלאות, ביטחון מים ומזון, התמודדות עם שינויי האקלים, טכנולוגיות לאנרגיה ירוקה ועוד.
- אף שרוב המסגרות האזוריות אינן ידידותיות לישראל, או שנשלטות על ידי רוסיה (SCO) וסין (BRI), יש לבחון שת"פ אפשרי עימן אם עמדות סין ורוסיה כלפי ישראל תשתננה לחיוב.
- יש לבחון השתלבות חברות ישראליות בפעילות הודו במרכז אסיה, בין היתר, כחלק מהתפקיד הישראלי ביישום תכנית IMEEC, וחיבורה לנתיבי המסחר השונים במרכז אסיה.
- כמו כן, יש למנף את יכולות ישראל בתחום המים כזרוע דיפלומטית נוספת מול המרחב. מרכז אסיה נשען על חקלאות ועיקר המים הנקיים במדינות המרחב מופנה לסקטור זה.
- במישור הביטחוני, יש להיזהר מסיכונים אפשריים מצד רוסיה, סין ואיראן במרחב, ולהימנע ממכירת טכנולוגיות ישראליות שתורמות להפרת זכויות אדם.

